

seks“ en faldende andel. Handelen med Commonwealth-landene har været stigende og udgør nu mere end halvdelen af såvel eksport som import.

*Lauge Stetting.*

**Helge Nørgård: Danmarks Erhvervsforhold i statistisk belysning med afsnit om socialpolitik og finanspolitik.** Foreningen til unge handelsmænds uddannelse. Handelshøjskolen i København. Skriftrække A, no. 11. E. Harck's forlag, København 1958.

I formodning om, at Nørgårds bog i kvalitet ville betyde et fremskridt, hvad angår det materiale, der står til rådighed i erhvervsbeskrivelse, gik man i gang med at gennemgå værket med de unge studenter. Først når man har været bogen igennem et par gange, ser man helt, hvilket udmærket arbejde, der her foreligger. – Allerede i forordet kommer forfatterens pædagogiske sans frem. Det berettes således, at der er gået overvejelser forud, om hovedvægten skulle lægges på aktuelt stof, der måske hurtigt kunne forældes eller på emner, man kan regne for mere tidløse. Trods den fristelse, der kunne bestå i at koncentrere sig om den første art stof (med tilhørende hyppige nye udgaver) har forfatteren hovedsagelig hellet sig det sidstnævnte aspekt.

Bogen handler, som titlen siger, om erhvervsforhold. Kun det første kapitel går uden for denne målsætning og behandler statsretlige problemer – statsmagtens tredeling, endvidere kommunernes styre og til sidst erhvervsorganisationerne som bindeled til erhvervsbeskrivelsen.

Efter det traditionelle afsnit om befolkningen og dennes fordeling på erhverv foretages der en gennemgang af landets hovederhverv: landbrug, industri og håndværk, handel (udenrigs- og indenrigs-), transport, pengeinstitutter, finansiering og forsikring. Derefter gennemgås den sociale lovgivning, forholdene på arbejdsmarke-

det og de offentlige finanser. Endelig tages tråden op til sidst fra et af de første kapitler og føres videre i et helhedssyn: den samlede produktion og indkomst.

Kapitlet om *befolkningen* indeholder den interessante og sikkert rigtige oplysning, at der er „talmæssig balance mellem de to køn ved 20 års alderen, hvorefter kvinderne i stigende grad kommer i overvægt“. Men bortset fra denne uhøflighed er de penible emner omkring befolkningens udvikling behandlet diskret. Afsnittet om *erhvervsstrukturen* begynder meget skikkeligt, men kommer snart ind i de stærkt koncentrerede begreber omkring nationalprodukt og -indkomst – et meget vanskeligt forståeligt stof, i hvert fald for studenter. Det ville nok være på sin plads i en senere udgave at indflette let fattelige figurer indeholdende de berømte husholdninger, foretagender, den røde bygning, Nationalbanken og hvad der ellers er impliceret i samfundsmaskineriet. Man må huske, at unge mennesker i stigende grad vænnes fra at læse tættrykte sider som i gamle dages opinions-aviser og er henvist til ugeblad-lignende dagblade, hvor så godt som alt er fortalt i billeder og tegneserier.

I erhvervsbeskrivelse vil det altid i vidt omfang bero på et skøn, hvilke tal og andre fakta, man vil betragte som de væsentlige. I konsekvens heraf vil man oftest kunne diskutere, hvorvidt tabellerne er bygget hensigtsmæssigt op. Som den drevne talmænd Nørgård er, må man i de allerfleste tilfælde bifalde hans afgørelser, når det gælder om at fremhæve eller skære uvæsentlige ting bort. Eksempelvis kunne man dog i tabel 4.8 over høstudbyttet have haft gavn af at se, hvordan enkelte udpræget gode eller dårlige år har virket på høstens størrelse. Dette ville have fremhævet de klimatiske forholds umådelige betydning for svingningerne i landbrugets rentabilitet, et faktum man kan være tilbøjelig til at overse ved at lade blikket glide hen over den stigende trend

seks" en faldende andel. Handelen med Commonwealth-landene har været stigende og udgør nu mere end halvdelen af såvel eksport som import.

*Lauge Stetting.*

**Helge Nørgård: Danmarks Erhvervsforhold i statistisk belysning med afsnit om socialpolitik og finanspolitik.** Foreningen til unge handelsmænds uddannelse. Handelshøjskolen i København. Skriftrække A, no. 11. E. Harck's forlag, København 1958.

I formodning om, at Nørgårds bog i kvalitet ville betyde et fremskridt, hvad angår det materiale, der står til rådighed i erhvervsbeskrivelse, gik man i gang med at gennemgå værket med de unge studenter. Først når man har været bogen igennem et par gange, ser man helt, hvilket udmærket arbejde, der her foreligger. – Allerede i forordet kommer forfatterens pædagogiske sans frem. Det berettes således, at der er gået overvejelser forud, om hovedvægten skulle lægges på aktuelt stof, der måske hurtigt kunne forældes eller på emner, man kan regne for mere tidløse. Trods den fristelse, der kunne bestå i at koncentrere sig om den første art stof (med tilhørende hyppige nye udgaver) har forfatteren hovedsagelig hellet sig det sidstnævnte aspekt.

Bogen handler, som titlen siger, om erhvervsforhold. Kun det første kapitel går uden for denne målsætning og behandler statsretlige problemer – statsmagtens tredeling, endvidere kommunernes styre og til sidst erhvervsorganisationerne som bindeled til erhvervsbeskrivelsen.

Efter det traditionelle afsnit om befolkningen og dennes fordeling på erhverv foretages der en gennemgang af landets hovederhverv: landbrug, industri og håndværk, handel (udenrigs- og indenrigs-), transport, pengeinstitutter, finansiering og forsikring. Derefter gennemgås den sociale lovgivning, forholdene på arbejdsmarke-

det og de offentlige finanser. Endelig tages tråden op til sidst fra et af de første kapitler og føres videre i et helhedssyn: den samlede produktion og indkomst.

Kapitlet om *befolkningen* indeholder den interessante og sikkert rigtige oplysning, at der er „talmæssig balance mellem de to køn ved 20 års alderen, hvorefter kvinderne i stigende grad kommer i overvægt“. Men bortset fra denne uhøflighed er de penible emner omkring befolkningens udvikling behandlet diskret. Afsnittet om *erhvervsstrukturen* begynder meget skikkeligt, men kommer snart ind i de stærkt koncentrerede begreber omkring nationalprodukt og -indkomst – et meget vanskeligt forståeligt stof, i hvert fald for studenter. Det ville nok være på sin plads i en senere udgave at indflette let fattelige figurer indeholdende de berømte husholdninger, foretagender, den røde bygning, Nationalbanken og hvad der ellers er impliceret i samfundsmaskineriet. Man må huske, at unge mennesker i stigende grad vænnes fra at læse tættrykte sider som i gamle dages opinions-aviser og er henvist til ugeblad-lignende dagblade, hvor så godt som alt er fortalt i billeder og tegneserier.

I erhvervsbeskrivelse vil det altid i vidt omfang bero på et skøn, hvilke tal og andre fakta, man vil betragte som de væsentlige. I konsekvens heraf vil man oftest kunne diskutere, hvorvidt tabellerne er bygget hensigtsmæssigt op. Som den drevne talmænd Nørgård er, må man i de allerfleste tilfælde bifalde hans afgørelser, når det gælder om at fremhæve eller skære uvæsentlige ting bort. Eksempelvis kunne man dog i tabel 4.8 over høstudbyttet have haft gavn af at se, hvordan enkelte udpræget gode eller dårlige år har virket på høstens størrelse. Dette ville have fremhævet de klimatiske forholds umådelige betydning for svingningerne i landbrugets rentabilitet, et faktum man kan være tilbøjelig til at overse ved at lade blikket glide hen over den stigende trend

for høstudbyttet gennem de sidste 75 år. Omvendt har det ikke megen interesse at få serveret 1955 og '56, som vel kun er med, fordi de er de sidst tilgængelige tal.

Kapitlerne om *industri, handel, udenrigsomsætning og transport* er alle vel-skrevne og tager alt relevant stof med. De er en fornøjelse at læse. Et meget vanskeligt emne at behandle i en samfundsbeskrivelse er begrebet *Nationalbanken*. Når det forholder sig således, skyldes det naturligvis dette amfibiums mærkværdige statutter, som for moderne økonomer er ganske uden mening, specielt hvad angår det berygtede „sikre pengevæsen“ og midlerne til at opretholde det. Da læsere uden forkundskaber på samme måde som talrige andre folk fra det „praktiske“ erhvervsliv ofte er belemret med vrangforestillinger om, at pengene mister deres værdi, når der kommer for mange af dem „mellem hænderne på folk“, ville det nok have været godt at tage fat på disse problemer allerede fra starten af studiet, selv om man derved bevægede sig over i retning af nationaløkonomien. Dette ville dog ikke gøre nogen skade, thi takket være de indgroede misforestillinger, studenterne møder med, tager det mindst to år at lede dem på rette spor. Emnet *valutakurser* skulle nok også have været behandlet udførligere. Det er i høj grad præget af opremssninger af kurser på forskellige tidspunkter, uden at der er givet ret megen forklaring om, hvorfor sagerne forholder sig som de gør. Det forstår man ikke en pind af – for at citere et hyppigt anvendt ungdommeligt slang-udtryk. Der må lange diskussioner og forklaringer til, inden det dæmrer. Mange af vanskelighederne beror dog på, at ligesom når det gælder pengevæsenet, er vanetænkningen i højsædet. Man er på forhånd overtydet om de rædsler, et land udsætter sig for ved at devaluere – uden at have gjort sig klart, at en devaluering eventuelle fiasko blandt andet beror på, om man handler, som mekanismen tilsiger. Pristalsregule-

ringen har efterhånden været i kraft så længe, at den opvoksende slægt i denne index-tænkningens tidsalder tager den for en naturlov. Man spørger også undertiden sig selv, hvad skole-clever egentlig lærer om moderne økonomisk historie. Kan man overhovedet regne med nogen forudsætninger på dette felt?

Når det gælder *sociallovgivningen* må man berømme forfatteren for den evne til udvælgelse af dette omfangsrige stof, han her har lagt for dagen. Det er jo ellers lige til at drukne i. I betragtning af, at den såkaldte socialreforms værdi turde være noget dubios, kunne man dog have ønsket udviklet i noget større omfang, hvad denne „reform“ egentlig gik ud på og navnlig, hvad der manglede i den. I modsætning til lovene af 1891 og senere år op til 1921 var der jo ikke i 1933-komplekset tale om nogen reform i den forstand, at man løste væsentlige spørgsmål, der trænger sig på i praxis, og som straks efter behandles under overskriften „principper“: forsørgelse-forsikring; skøn – ret; frivillighed – tvang, etc. Hvis Steincke havde været så stor, som han selv tror, han er, ville disse besværligheder have været ude af verden med hans „reform“ og afsnittet have været historisk stof om, hvad man havde at døje med op til 1933. En lejlighed til at kommentere navnlig det udhulede begreb forsikring, som dansk sociallovgivning hovedsagelig bygger på, er hermed desværre forpasset.

Afsnittene, der beskriver *arbejdsløsheden*, er kompetent skrevet, når man undtager, at forfatteren desværre ikke har fået den idé, at skrive om noget man kunne kalde *arbejdsløshed som led i den økonomiske politik*. Det kan ikke være danske læsere ukendt, at en stor del af vor permanent høje ledighed skyldes fagforeningernes politik med hensyn til lønkrav og faggrænser, tillige med skiftende regeringers vekslede kompetence til at styre landet. Selv om det ikke drejer sig om et politisk manifest, kan man nok be-

lære læserne om tilværelsens hårde realiteter.

Alt tilsammen må bogen anbefales enhver, som ønsker en forholdsvis let tilgængelig håndbog ved siden af den officielle statistik. Efterhånden som denne har tendens til at blive mere udemokratisk i den forstand, at den forsynes med mere sparsom text, hvor man ellers har kunnet læse meget af, hvad der står i tabellerne, vil voksende kredse have nytte af at sætte sig ind i de faktiske forhold på denne måde og derved få en baggrund for talene.

Jørgen Gram.

Gerald M. Meier & Robert E. Baldwin, **Economic Development. Theory, History, Policy**, New York, John Wiley & Sons, Inc. 1957. 588 sider. Pris: \$ 8.50.

Som ofte påvist vil de problemstillinger, den økonomiske teori vælger sig, være nøje forbundet med de aktuelle problemer, som dagens (eller i det mindste gårsdagens) økonomiske politik er (var) stillet overfor. Med dette in mente er det med passende vurderingspræmisses – som mange vil kunne godtage – et glædeligt tidens tegn, at teorien om økonomisk vækst har trukket så mange forskere til sig. Efter en række monografier (jfr. herom f. ex. Anders Ølgaards artikel i *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, 1958), er nu også lærebøger om vækst begyndt at dukke op. Ideelt set bør lærebøger skrives efter at området er virkelig gennemarbejdet ved monografier. Og ud fra dette synspunkt er det for tidligt at skrive lærebøger om økonomisk vækst. Men præcis ud fra samme synspunkt kan man næppe overhovedet skrive lærebøger i økonomi. Hvis man forudsætter, at disse gør en vis gavn – og det gør de! – vil man også kunne regne med, at en lærebog i økonomisk vækst er af betydning. Det gælder i hvert fald, når kvaliteten er som hos Meier & Baldwin.

Efter en ganske kort indledning, som behandler spørgsmålet om måling af

vækst m. v. og som ikke giver særlig meget, følger 1. del: „Theories of Economic Development“. Dette er at begynde i den rigtige ende. Her gennemgås Adam Smith, Ricardo, Marx, Marshall (m. fl.), Schumpeter samt de af Keynes påvirkede Harrod, Domar og Alvin H. Hansen. Denne gennemgang optager godt 100 sider og synes stort set at være tilfredsstillende. Opgaven er vanskelig, og det kan næppe undgås, at læseren indenfor så snævre rammer her og der vil føle sig snydt. Således kan man anke over, at den for Schumpeter så afgørende sondring mellem på den ene side det stationære samfund (behandlet i kap. 1 i 1911-bogen: *Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung*), som hele tiden hos Schumpeter er sammenligningsgrundlaget, og på den anden side kredsløbet med nettoinvestering, ikke kommer særligt klart frem. Men med side-tallet givet er det uretfærdigt at rette detailkritik mod det som helhed gode referat, som her præsteres. (Det bør derfor sættes i parentes, at vurderingen af Marx også er ufuldkommen).

2. del følger regelret: Her gives med den i 1. del præsenterede baggrund en historisk gennemgang af Nordvesteuropas og U.S.A.'s økonomiske historie. Måske forudsætter afsnittet – som er på 130 sider – at man kender stoffet i forvejen. Men godt er det i hvert fald præsenteret, fordi udviklingen ses gennem teoriens ordnende briller. Selv om man undervejs flere steder hungre efter mere – afsnittet om bytteforholdsudvikling (kap. 11.2) giver således undertegnede en lidt fad smag i munden – synes behandlingen stort set at kunne tilfredsstille generelle krav.

Bogens velgørende stramme opbygning fortsættes ved en 3. del, der behandler de underudviklede områders problemer, når en vækst søges igangsat samt 4. del: „Maintaining Development in Rich Countries“. Denne disposition af stoffet er udmærket. Men såvel det under 3. del